

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОНСТИТУЦІЇ ЗЕМЛІ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМИН ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ

Розглянуто Екологічну Конституцію Землі (ЕКЗ) як об'єктивний етап розвитку цивілізації. У правовому ракурсі аналізуються вісім блоків проблем ЕКЗ: зв'язок ЕКЗ з національними конституціями і міжнародними правовими актами, міжнародними правовими організаціями та їхніми Статутами; потреба в регулюванні взаємин між націями, народами, етносами, людьми, окремою особою, міжнародними організаціями; домінування екологічних проблем на планеті і потреби переходу у правовому врегулюванні від охорони природи до глобального правового регулювання взаємин людини і природи; структура ЕКЗ; проблеми вирішення складу розробників ЕКЗ та порядок її прийняття; питання про характер правових норм в ЕКЗ.

Prof. M.V. Kostyckiy – APS of Ukraine, Kyiv

Problems of the World Environmental Constitution in the Context of Global Legal Regulation Man and Nature Interrelations

There are considered World Ecological Constitution (WEC) as an objective phase of civilization evolution. In this article was made analysis of eight problem group: connection WEC with national Constitutions and international legal acts, international organizations and their statutes; necessity of relationship adjustment between nations, peoples, ethnic groups, persons, international organizations; domination of ecological problems and necessity of transfer from environment preservation to global legal regulation of relations between human being and nature; WEC structure; structure of WEC creators; questions about nature of WEC legal regulations.

Екологічна Конституція Землі (ЕКЗ) є надзвичайно оригінальним явищем, дуже важливою подією, яка зародилася 15 років тому і на сьогодні стала предметом виступу провідників та вчених нашої держави на міжнародних форумах, презентаціях, сесії Генеральної Асамблеї ООН та ін.

Прагнучи переосмислити та розвинути у правовому ракурсі напрацювання професора Ю.Ю. Туниці та його колег, розглянемо вісім блоків проблем, пов'язаних зі створенням ЕКЗ як правової основи стратегії сталого розвитку.

В юриспруденції є свої закони, які не тільки пов'язані з тим, що юриспруденція забезпечує правове регулювання суспільних відносин, відносин між людьми, але й розробляє технологію такого регулювання, що називається законодавчою технологією, або законодавчою технікою. Відповідно до цієї техніки та національних традицій законодавчі акти рівня конституції є писаними (як цілісний акт) і неписаними (власне, писаними, але не в одному, а у десятках нормативних актів). Наприклад, Великобританія не має "писаної" Конституції, але в ній діють нормативні акти, які сягають сивої давнини, починаючи з Великої хартії вільностей 1213 року (приблизно 800 років). Тому ЕКЗ поза сумнівом мала би бути писаним правовим актом певним політичним компромісом між різними державами, які представляють різні культури, різні раси, різні нації і різний рівень розвитку економіки, політики і права. Це мав би бути певний суспільний договір. Очевидно, я згадую Ж.-Ж. Руссо, який казав, що в основі творення держави і права лежить суспільний договір, якого

ніхто ніколи не підписував, але суттю права національного чи міжнародного є саме суспільний договір. Очевидно, ЕКЗ – це теж суспільний договір, але не новітня утопія, а глобальний правовий акт.

Другий блок проблем – це зв'язок ЕКЗ з національними конституціями і міжнародними правовими актами, міжнародними правовими організаціями та їхніми статутами та ЕКЗ. Очевидно, що національні конституції мають специфічний національний характер. Ми горді, що наші предки ще у 1710 р. започаткували "писану" конституцію, вперше в Європі, і тільки сусіди наші, поляки, реалізували свою конституцію майже через 30 літ – у 1739 р., а вже пізніше були Декларація прав людини і громадянина (1789 р.), "Перша конституція" (1793 р.), "Друга конституція" (1799 р.) у Франції, Декларація незалежності (1776 р.) та конституція США (1787 р.). І тому, очевидно, як правовий акт глобального характеру, ЕКЗ мала би враховувати ці концептуальні ідеї, які розробили різні народи впродовж творення своїх конституцій як основи національного права.

Третій блок проблем пов'язаний із питанням, чи є потреба регулювати взаємини між націями, народами, етносами, людьми, окремою особою, цивілізацією, ООН, міжнародними організаціями на такому високому рівні, власне конституційним актом? На мій погляд, ми дозріли у третьому тисячолітті до творення конституційного акту глобального рівня, глобального візця. Передумови творення такої конституції є, насамперед, екологічні, економічні, культурологічні, політичні умови, і, нарешті, те, що називають "світовою павутиною" (Інтернет). Можливо, вона не має "чистого" стосунку до ЕКЗ, але технологічне забезпечення передачі інформації про правову оцінку, правомірну поведінку держав, юридичних осіб, корпорацій, приватних осіб, можливість врегульовувати, навіть видавання санкцій через технологічні структури Інтернету стає немов наріжним каменем при створенні ЕКЗ і цієї системи.

Четвертий блок пов'язаний з домінуванням екологічних проблем на планеті і потребою переходу при правовому врегулюванні від охорони природи раціональної експлуатації довкілля для забезпечення розвитку прогресу на національному, континентальному і міжнародному рівнях до глобального правового регулювання взаємин людини і природи, до глобалістського правового акта конституційного рівня. Очевидно, що присутні на конференції вчені, які займаються екологічними та економічними проблемами, раніше так чи інакше, у своїй практиці займалися питанням правового забезпечення і правового регулювання. Тобто, дослідивши економічний чи природознавчий аспект, виходили у кінцевому рахунку на потребу врегулювати правом, або забезпечити правом реалізацію проблем, котрі вони вирішували у процесі своїх дослідів. І, зрозуміло, що сьогодні, керуючись ідеєю ЕКЗ, треба враховувати, що є величезний досвід та внесок національних правників. Так, в українському двотомному збірнику екологічного законодавства, виданого в Національному університеті ім. Татаса Шевченка, десять відсотків правових актів торкаються охорони довкілля, експлуатації і використання природних ресурсів.

П'ятий блок проблем ЕКЗ стосується структури ЕКЗ. Які ж документи, розділи, статті мали б бути в ЕКЗ? Очевидно, що, з точки зору законодавчої

техніки, є кілька варіантів. Можна скористатися вже напрацьованою практикою. Наприклад, може бути використана американська модель Конституції. Їй передувала "Декларація незалежності", яка потім була трансформована в текст конституції. Якщо формувати ЕКЗ, то може бути прийнята "Екологічна декларація планети" як концептуальна частина майбутнього урегулювання в ЕКЗ уже конкретними нормами тих чи інших глобальних екологічних проблем. Це може бути і "неетапний" документ, тексти якого розробляються як національна конституція. Могла би бути також використана "свіжа технологія" розробки української конституції, коли ЕКЗ виділялася би як концептуальна ідея, визначалися б частини і робочі групи, які працювали б над ними. Екологічна Конституція Землі могла б бути трансформацією екологічних законів вже напрацьованих (національних і міжнародних). Робота над ЕКЗ передбачає такі етапи:

- вироблення загальної концепції (ініціативна група);
- етап, пов'язаний з трансформацією через сучасну свідомість, ідей В. Вернадського, Т. де Шардена, А. Швейцера;
- етап, пов'язаний із питаннями економіки, добування та експлуатації природних ресурсів, використання води і прісноводних, морських і океанічних ресурсів, поведінки людини щодо "живого" в цілому;
- етап, який мав би бути пов'язаний із врахуванням релігійних відмінностей між людьми (християнство, буддизм, мусульманство тощо). ЕКЗ має бути універсальною "релігійною" конституцією. Все в ній має бути сконцентровано і зведено до кількох десятків постулатів, щоб усі люди, різні за ментальністю, знайшли своє місце в ній, і їхні права мали б бути враховані в ЕКЗ, щоб екологи не спровокували через імперативи в ЕКЗ конфлікти між різними націями, щоб через ЕКЗ не спровокувати нових "Хрестових походів", агресії та інтервенції одних народів проти інших тепер вже під екологічними прапорами;
- етап, пов'язаний з утворенням юридичних міжнародних інституцій: Екологічного суду, Екологічного трибуналу, Екологічної прокуратури, Екологічної поліції і, очевидно, Екологічних органів управління. Але це має бути не дублюванням ЮНЕСКО, ООН, ЮНЕП. Це мають бути дещо інші органи з іншими повноваженнями, які б впливали з їхніх статутів. Суть пропонованих ідей не в тому, що хтось хоче ідеєю створення ЕКЗ прославитися, возвеличитися або нав'язати 6,5 млрд. людей якісь ідеї, які є не на часі. Головне, про це тут наголошується, щоб нас почули.

Шостий блок стосується того, хто має розробляти ЕКЗ: авторський колектив із залученням ініціативної групи з України, консультантів з різних міжнародних інституцій Ради Європи чи ще хто-небудь? Не так складно розробити перші контури ЕКЗ, складніше, мабуть, заявити про цей документ. Головна мета зараз: заявити про ЕКЗ на міжнародному рівні через європейські структури.

Сьомий блок проблем пов'язаний із питанням, яким чином, де, коли і хто буде приймати ЕКЗ? По суті, вирішення проблеми може мати кілька варіантів.

- *1-й варіант.* ЕКЗ може бути договір з підписанням всіма країнами і подальшими ратифікаціями;
- *2-й варіант.* ЕКЗ може прийнятися на сесії Генеральної Асамблеї (ГА) ООН, але її юридична сила буде досить скромна, бо рішення ГА має рекомендаційний характер, і тільки Рада Безпеки може приймати імперативні рішення;

- *3-й варіант.* На ГА також буде важко прийняти ЕКЗ всіма (більше 120) країнами світу з урахуванням всіх національних побажань, бо кожна країна світу має свою думку. Мала б скликатися "ініціативна група" позаблокових держав, які обговорюють і приймають ЕКЗ регіонально, а потім через національний парламент її ратифікують, а решта держав приєднуються, поступово підписують і ратифікують ЕКЗ;
- *4-й варіант.* Скликається повноважна конференція з повноважних представників, які приймають ЕКЗ, а потім її ратифікують національні парламенти.

Остаточно визначитися зараз дуже важко! На вирішення цих питань піде ще багато років.

Восьмий блок проблем стосується питання про те, який характер повинні б мати правові норми, що будуть вписані в ЕКЗ? Чи це мали б бути імперативні норми, які тягнуть за собою санкції, покарання, як це є в національному праві? Чи норми ЕКЗ мали б бути рекомендаційними? Але тоді ніколи не будуть виконуватися вимоги ЕКЗ. Тобто ЕКЗ повинна містити норми обов'язкової юридичної сили.

Екологія, природа, довкілля мають превалювати; економіка, політика – це похідне! "Глобалізм" повинен проявлятися, передусім, в екологічному аспекті.

Сьогодні на порі – глобальна програма сталого розвитку. І вона не суперечить ідеї ЕКЗ. ЕКЗ є неминучим, об'єктивним етапом розвитку цивілізації загалом. Адже все більше людей на планеті проникнуті ідеями В. Вернадського, піднімаються до рівня усвідомлення цілісності та єдності людства. Це стає серйозним підґрунтям створення і схвалення ЕКЗ.

УДК 341.24+349.6

*Проф. Ю.Ю. Туниця¹, д-р екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів*

ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ КАРКАСУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОНСТИТУЦІЇ ЗЕМЛІ

Висвітлено основні концептуальні положення та підходи до формування структури (каркасу) Екологічної Конституції Землі як Основного Закону екологічної безпеки планети, збереження життя і спільної природної спадщини людства, забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: глобальна екологічна безпека, спільна природна спадщина, сталий розвиток.

Prof. Yu. Yu. Tunytsya – UNFU, L'viv

Approaches to the Modeling of Framework for the World Environmental Constitution

The basic conceptual foundations and approaches to forming the structure (framework) of the World Environmental Constitution are being considered. It is viewed as a main Law for environmental safety of the planet, preserving life and common heritage of mankind, providing sustainable social-economic development.

Keywords: global environmental safety, common heritage, sustainable development.

¹ академік НАН України, ректор Національного лісотехнічного університету України (UNFU, L'viv)